

De bosmuis ... door de ogen van

De bosmuis gaat gebukt onder hetzelfde euvel als de gaai; hij is zo algemeen dat zijn schoonheid nauwelijks gewaardeerd wordt. Met zijn geelbruine rug en witte buik is de bosmuis niet alleen een typische 'ware muis', maar ook een prachtig beestje. Tot verdriet van muizenonderzoekers kan hij echter zo algemeen zijn dat andere soorten de dans ontspringen omdat alle inloopvalen bezet zijn met bosmuizen. Maar je kunt ook van de nood een deugd maken.

Tekst en foto's Aaldrik Pot

Als muizenonderzoeker kun je een gigantische hekel krijgen aan de bosmuis. Maar hoe vaker ik er eentje ving, hoe meer interesse ik juist in het diertje kreeg. Zo veel, dat het klassieke muizenonderzoek met vallen plaats maakte voor een algemene soort met de insteek van het *ik-wil-nu-ook-echt-alles-van-die-bosmuis-weten-onderzoek*.

Ware muis De bosmuis behoort tot de ware muizen. Kenmerkend zijn de grote oren, mooie grote kraalogen en de lange staart. Hij is familie van de huismuis en de dwergmuis, maar weer niet van de veldmuis en aardmuis. Die behoren tot de zogenaamde woelmuizen. En spitsmuizen en slaapmuizen zijn zelfs van een geheel andere orde. De bosmuis lijkt sterk op de grote bosmuis, maar die onderscheidt zich in uiterlijk door de doorlopende band op de borst.

Spring-in-het-veld Goed, dat is allemaal 'boekhouding'. Ik begon maar eens met het beter bekijken van zo'n gevangen bosmuis. Maar heel blij word je daar niet van. Meestal deed ik ze, na de vangst, in een plastic aquariumbak. Als ze daar al niet zelf uitsprongen, vond ik het na een minuut al zo sneu voor het beest dat ik de muis alsnog

snel liet gaan. Het is me dan ook nooit gelukt een écht goede foto te maken.

Dé mogelijkheid om bosmuizen in hun natuurlijke omgeving goed te bekijken, kreeg ik in 2008. Ik zat dagen bij de avondschemering in het bos bij Schoonloo om naar ruigpootuilen te luisteren. Die hadden de euvele moed gehad om met een paar stelletjes vanuit Duitsland naar Nederland te verhuizen. Ze kwamen zelfs tot broeden. Bij die uren lange observaties zag ik geregeld bosmuizen door het bos rennen. Een uitgelezen kans! Op een laag van vijftig centimeter dor beukenblad maakt zo'n rennende bosmuis trouwens een ontzettende, en soms zelfs angstaanjagende, herrie. Het viel me, om te beginnen, op dat bosmuis

zen zich niet enkel voortbewegen in galopsprongetjes zoals je in veel in de literatuur leest, maar vooral ook in een snel drafje. Later zag ik dat terug bij cameravalonderzoek naar boommarters, waar het voer bij de camera-opstelling stevast door bosmuizen werd geplunderd. Op die honderden filmpjes zag ik ook weer hoe ongelooflijk goed ze kunnen springen en klimmen. Dat had ik al eerder ontdekt toen een bosmuis rechtstondig uit een 40 centimeter hoge glazen bak sprong.

Plunderende kraker? Van bosmuizen wordt gezegd dat hun holletjes te herkennen zijn aan de typische zandkegel die voor de deur ligt. Met een beetje fantasie lijkt

Typisch stortbergje voor het hol van een bosmuis.

Boven: een bosmuis heeft een voorraad lege beukennootdoppen naar buiten gewerkt
Midden: leeggegeten hazelnootdoppen. Links door een bosmuis, rechts door een rosse woelmuis
Onder: opgepeuzelde meidoornbessen op verschillende eetplaatsjes in een meidoorn

het wel op een Madurodam-uitvoering van een dassenburcht, alleen is de holdiameter zelden groter dan een centimeter of drie. Maar ze maken net zo lief een hol onder een vermolmd boomstronk. Of ze kraken een hol of nestgang van een rosse woelmuis. Meerdere keren heb ik gezien hoe uit een gaatje uit de grond eerst een rosse woelmuis verscheen en even later een bosmuis. Plunderen ze de voorraden van rosse woelmuizen?

Verzamelkampioen Wat ik steeds scherper op het netvlies kreeg, is dat de bosmuis tot veel meer in staat is dan ik dacht. Ten eerste zijn er die enorme bulten zand die het beestje weet te verplaatsen. Soms ligt er een hele emmer vol voor de oprit van het holletje. Dan is er de grote hoeveelheid voedsel die ze in hun burcht opslaan: tientallen afgekloven lariks-kegeltjes, honderden pitten van zoete kers of een hoeveelheid beukennootjes waar Knabbel en Babbel jaloers op zouden zijn. Een ander mooi vraatspoor is het knagen van een bosmuis aan bijvoorbeeld hazelnooten. In tegenstelling tot een rosse woelmuis laat een bosmuis op de hazelnootdop vaak een wirwar aan tandafdrukken achter. Een ander leuk beeld, in de uiterwaarden van de Rijn vond ik een meidoorn waar op verschillende 'etages' in de boom hoopjes aangevreten meidoornbessen lagen. Weer een bewijs dat bosmuizen extreem goede klimmers zijn. En met dat beeld uit de uiterwaarden kom ik op een volgend fenomeen. De bosmuis heeft eigenlijk een 'verkeerde' naam. Hij zou beter *bos-maar-ergens-anders-is-ook-prima-muis* kunnen heten. Ik ga er nog steeds van uit dat bos, bosranden en houtwallen de voorkeurshabitats zijn, maar in diverse Duitse literatuur wordt zelfs al gesproken over de Feld-Waldmaus. Ook in Nederland wordt hij geregeld in zeer afwijkende biotopen gevangen, tot midden in kletsnatte moerasgebieden. In Vlaanderen is dat niet anders.

Buitengewone bobbelschoonheid Nu ik samen met René Nauta hard werk aan een kloek boek over prenten van onder meer zoogdieren, ben ik ook eens goed naar de pootjes van een bosmuis gaan kijken. Net als bij veel andere knaagdieren heeft de bosmuis aan de voorvoet vier tenen en aan de achtervoet vijf. De tenen aan de voorvoet zorgen op een ideale ondergrond –

Prentjes van een bosmuis in de modder.

Loopsoren (inclusief afdruk van de staart) van de bosmuis in de sneeuw

vaak zijn er helemaal geen afdrukken te zien als er een bosmuis voorbij is gekomen – een stervormige afdruk van de vier tenen. Bij de achterpoot vallen de drie leidende middelste tenen op met daaronder de sterk naar buiten wijzende pink en wijsvinger. Maar van buitengewone schoonheid zijn de vele bobbels op de voetzool. Helaas zie je daar in de afdruk meestal niet zoveel van terug, behalve de twee knobbels aan voorvoet die karakteristiek zijn voor bijna alle knaagdieren. Ja, je moet écht goed kijken.

Zelf zien Met een beetje doorzettingsvermogen is het niet heel moeilijk een bosmuis te zien. Ze komen bijvoorbeeld graag op voederplanken in tuinen, maar ook wie een tijdje rustig in het bos gaat zitten, ziet vroeg of laat wel een bosmuis voorbij schieten of scharrelen. En zoals hopelijk duidelijk is geworden, laten ze via allerlei sporen nadrukkelijk merken dat ze er zijn. Maar het allerallermooist is een bosmuis die in de sneeuw heeft gelopen. Ooit vond ik op een meertje in de Harz het spoor van een overstekende bosmuis. Hij had enkele tientallen meters afgelegd op die witte nachtelijke vlakte in een bos vol uilen en andere roofdieren. Veel dapperder dan een bosmuis kom je ze niet tegen in de dierenwereld. En veel verrassender ook niet.

Aaldrik Pot is spoorzoeker en natuurschrijver. In het najaar verschijnen *Het Prentenboek* en bij uitgeverij Kleine Uil een natuurdagboek.